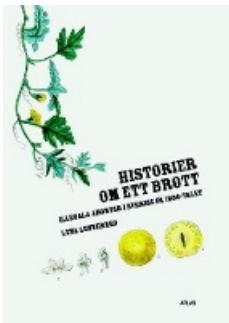

RECENSIONER

Aborternas historia fängslande läsning

Historier om ett brott. Illegala aborter i Sverige på 1900-talet. 232 sidor.

Författare: Lena Lennerhed.

Förlag: Atlas; 2008. ISBN 9173893234.

Recensent: Jan Halldin, leg läkare, med dr. jan.halldin@sll.se

Lena Lennerhed, idéhistoriker vid Södertörns högskola och ordförande i RFSU, har skrivit en informationsrik och intresseväckande bok, »Historier om ett brott. Illegala aborter i Sverige på 1900-talet«, i vilken hon redogör för abortfrågans historik.

Det första kapitlet handlar om abortörerna, varav den mest kände i Sverige på 1930-talet var Ivar Olofsson, som 1935 dömdes för illegal fosterfördrivning till straffarbete i 3 1/2 år. 158 kvinnor som vänt sig till honom åtalades, men fick alla villkorlig dom.

Gunnar Inghe, sedermera professor i socialmedicin, gjorde på 1940-talet en undersökning av 120 abortörer som fällts för fosterfördrivning. Inga av dessa var läkare, men det fanns vid denna tid också läkare som utförde illegala aborter.

En av dem gjorde 1943 en abort på en fabriksarbeterska i hennes hem. Aborten medförde att kvinnan avled. Läkaren dömdes till två års straffarbete, men fick tydligen behålla sin läkarlegitimation, då han återfinns i senare läkarmatriklar.

Olika abortmetoder går igenom. örter och växter har tidigare under århundraden intagits av kvinnor i abortsyfte. Under slutet av 1800-talet skrapade kvinnor i Sverige fosfor från fosfortändstickor och intog skrapet i fosterfördrivande syfte. Konsekvensen blev ofta att kvinnan avled. Fosfortändstickor förbjöds 1901.

På 1900-talet kom olika mekaniska

medel att användas, som livmodersprutor, katetrar och sonder.

Lennerhed övertygar genom att sätta in abortfrågan i ett socialt och kulturellt sammanhang. Det senare avspeglar sig i ett kapitel om aborttemat i skönlitteratur och film. Av 24 romaner eller noveller på det här temat har 22 stycken författats av kvinnor.

Flera autentiska fallbeskrivningar finns med. En handlar om 15-åriga Lena, som i sin dagbok beskriver sina tankar om kärlek och sexualitet och berättar om sin legala abort som gjordes på sjukhus.

Boken visar läkarnas framträdande roll i abortdiskussionerna. Professor Erik Ask-Upmark jämställde abort med barnamord och ville avskaffa den socialmedicinska indikationen »förutsedd svaghet« från 1946.

Han höll föredrag på Riksstämman 1952 och framhöll på sitt drastiska sätt att man måste tänka på samhällets intresse av dessa legalt aborterade 6 000 barn per år i Sverige. Cirka hälften av dessa var gossar och utgjorde modervävnad till ett fältstarkt infanteriregemente medan 3 000 flickor behövdes för det inre försvaret, enligt Ask-Upmark.

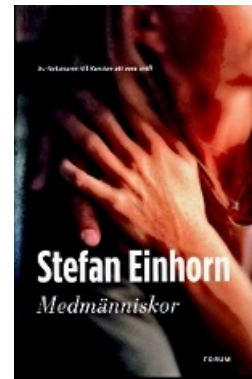
I det sista kapitlet beskriver Lennerhed aborttemat som en kvinnokampsfråga under 1960- och 70-talet fram till året 1975, då fri abort infördes till och med vecka 18 i vårt land.

Lennerhed skriver på en lättfattlig och saklig prosa. Texterna är intresseväckande. Samtidigt som boken vänder sig till en bredare allmänhet kan den också genom 30 sidor slutnoter och åtta sidor källor och litteratur ge ytterligare kunskap till den i ämnet mer insatte.

Boken är ett bra exempel på att det ibland går att samtidigt presentera vetenskapliga undersökningsresultat både för en större allmänhet och för de inom ämnesområdet mer invigda. Läkare, särskilt de med intresse för socialmedicin och medicinshistoria, bör ha stort utbyte av boken.

En randanmärkning: Det hade underlättat för läsaren med en samlad sida i boken där årtalen med Abortlagens utformning och förändringar tagits upp. Nu finns dessa nämnda på olika ställen i löpande text, men kan vara svåra att hitta.

Avslutningsvis, böcker om medicinens historia skrivs numera ofta av idé- och lärdomshistoriker vid våra universitet. Det är inget fel i detta, men ibland saknar jag i dag medicinshistoriska böcker författade av läkare, sjuksköterskor m fl med egen erfarenhet av vårdarbete.

Realistiskt skildrade sagor för vuxna lyssnare

Medmänskors. 219 sidor.

Författare: Stefan Einhorn.

Förlag: Forum; 2007. ISBN 978-91-131184.

Recensent: Gregor Katz, f d klinikchef på barn- och ungdomspsykiatriska kliniken, Danderyds sjukhus.

För omkring 30 år sedan utkom Bruno Bettelheims då klassikerförklarade men nu nästan bortglömda »Sagans förtrömlade värld«. Bettelheim utgick tydligen ifrån att berättelserna i den stora sago-skatten som bröderna Grimm en gång hade samlat från början hade varit avsedda för barn.

Men sagoberättarna i världen satt mitt i en ring av vuxna lyssnare, och berättelser för barn är av sent datum.

Det känns därför spännande med en bok som består av tretton fina berättelser som utspelar sig i en realistiskt skildrad nutid men ändå är sagor skrivna för vuxna »lyssnare«.

Ett par av dem har anknytning till sjukvården. Några redovisas öppet som egna livserfarenheter, andra är tydligen omarbetningar ur Stefan Einhorns barndom medan andra är helt nyuppfunna.

Efter varje berättelse följer ett antal sidor med reflektioner – till exempel funderingar över människans sammansatta natur, där ofta blott en tunn hinna skiljer gott från ont, där de bästa intentionerna kan leda till katastrof och onda intentioner kan vara av oanad nytta.

Jag tror att boken passar utmärkt som present till blivande, praktiserande eller pensionerade kolleger som tankeväckande kvällsläsning. ■